

Ivan Dorovský sedmdesátníkem¹

Převážná část životní dráhy prof. PhDr. Ivana Dorovského, DrSc., akademika Make-donské akademie věd a umění (zvolen 1979) a čestného profesora univerzity ve Skopji, je spojena s bývalým Československem a nyní s Českou republikou, konkrétně s Moravou a Brnem. Přichází sem jak třináctiletý v důsledku občanské války v Řecku, kde se 18. května 1935 ve vesnici Čuka narodil. V Československu ukončil základní středoškolské a vysokoškolské vzdělání: na Filozofické fakultě brněnské univerzity vystudoval ruštinu a bulharštinu. V letech 1961-1968 pracoval na katedře jazyků na Lékařské fakultě brněnské univerzity, později na katedře historie a etnografie střední, jihovýchodní a východní Evropy. V současné době je profesorem Ústavu slavistiky na FF MU.

Jako vědec se I. Dorovský profiloval jako komparatista širokého kulturologického záběru s primární orientací na Balkán a Mediterán, jak se ostatně jmenuje jedna z jeho četných monografických studií. Významná je jeho práce lexikografická, bibliografická a publikačně organizační: mnozí si jistě připomenou fakt, že z časopisu *Universitas* udělal v letech 1971-1990 významné brněnské populárněvědecké periodikum s literárními ambicemi v situace neexistenci podobného časopisu v městě Brně. Neméně pozoruhodná je jeho organizační a redaktorská práce ve Společnosti přátel jižních Slovanů, jíž předsedá; je také vedoucím redaktorem jejího časopisu. Nutno dodat, že prof. Ivan Dorovský je také *spiritus agens* nespočetných publikačních aktivit z okruhu jihoslovanských literatur a Balkánu, editorem a překladatelem. A neméně významná je jeho práce při profilaci studia balkanistiky a jihoslovanských jazyků a literatur jako předsedy oborové rady doktorského studia slovanských literatur.

Tvůrčí aktivity prof. Ivana Dorovského pokrývaly a pokrývají rozsáhlé teritorium od vlastní umělecké – básnické i prozaické – produkce k překladatelství, lingvistice, literární vědě, slavistice, balkanistice, translato-logii, komparatistice a dál až k folkloristice, etnologii, kulturologii a historii, nemluvě o dalších oborových přesazích.

¹ Viz naše stati o jubilantovi: *Balkanolog, slavista a komparatista s duší umělce*. In: Ivan Dorovský: *Bibliografie*. Moravská zemská knihovna, Brno 1995, s. 7-14. *K životnímu jubileu Ivana Dorovského*. SPFFBU, roč. 1995, D 42, řada literárněvědná, Brno 1996, s. 141-146. *Balkanolog, slavista a komparatista s duší umělce (K šedesátinám Prof. PhDr. Ivana Dorovského, DrSc.)*. In: Ivan Dorovský. *Bibliografie*. Moravská zemská knihovna, Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, Brno 2000, 2. doplněné vydání, s. 3-10. *Hloubka a syntéza: Ivan Dorovský v druhé polovině 90. let (Dodatek k medailonu z roku 1995)*. In: Ivan Dorovský. *Bibliografie*. Moravská zemská knihovna, Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, Brno 2000, 2. doplněné vydání, s. 11-13. *Ivan Dorovský má pětadesát*. *Slavica Litteraria*, X 3, 2000, s. 109. *Místo úvodu: Slavista, balkanista a komparatista Ivan Dorovský*. In: *Litteraria Humanitas. Slavistika a balkanistika X*, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, Brno 2001, s. 3-6. *Své názory vložil I. Dorovský mj. v dialogu, který se mnou vedl na stránkách Univerzitních novin: Dialog o Slovanech, slavistice, Balkánu a o leccěms jiném (Ivo Pospíšil - Ivan Dorovský)*. *Univerzitní noviny* 1998, č. 3, s. 16-18.

Příkladem tohoto pohybu jsou zejména tři publikace. V jejich čele stojí klíčová balkanistická práce nejen česká, ale také evropská a světová *Balkán a Mediterán* (Masarykova univerzita, Brno 1997). Badatel, který se - jak známo - významně podílel na práci týmu již zesnulého badatele světového jména Dionýze Ďurišina, vychází z tzv. „mediterránního centrismu“, tj. z ústřední polohy středomořské oblasti jako evropské kulturní kolébky. Z tohoto hlediska je pak dělení na Východ a Západ jen zhrubělou a umělou konstrukcí. Autora zde zajímají tvůrci, kteří patří k více národním literaturám, vzrušují ho tzv. mikroliteratury, diaspora a exil, stejně jako společné kořeny slovanské vzdělanosti a česko-balkánské styky. Neopomínají přitom ani úlohu Uher ve slovanském světě a význam Čechů, kteří působili jako prostředníci kultury.

Výzkumy Ivana Dorovského druhé poloviny 90. let minulého a počátku tohoto století mají syntetické sklonění, ale neomezují se jen na syntézu osobností: navazují na vývoj celé české slavistiky, pokračují v nedokončených projektech, vyznačují se záměrnou a promyšleně koncipovanou návazností jako spojením tradice a inovace. Taková je kniha, která vyšla již roku 1995, a to *Dramatické umění jižních Slovanů* (I. část 1918-1941, Masarykova univerzita, Brno 1995).

Další podstatnou knižní práci českého slavisty a balkanisty, kterou věnoval svým makedonským rodičům, jejichž ostatky odpočívají v západoaustralském Perthu, je syntetická studie *Makedonci žijí mezi námi* (Masarykova univerzita, Brno 1998), na níž se autorsky podíleli také Dagmar Dorovská, Marcela Mašková a překladatelsky Gabriela Bairovová, Richard Stojar, Petr Mainuš a Dušan Glombíček. Zde také vystupuje do popředí známý rys Dorovského syntézy, totiž schopnost spojovat vlastní vědecké bádání s recepční aktivitou a s vedením mladé generace českých balkanistů a slavistů - to vše v dobách, které tomuto studiu oficiálně nijak zvláště nepřály a nepřejí. Tato činnost prof. Ivana Dorovského příkazně dokládá, že ani v době, kdy se ve společnosti různými vlivy dominantní hodnotou stávají peníze, lidé neztrácejí zájem o duchovno a kulturu, tedy o to, co člověka přesahuje a co ho činí člověkem. Současně to ukazuje, že kritický stav mezigeneračních vztahů v české společnosti zvrátněný přelomovými momenty převratů, revolucí a autoritářství všeho druhu není zcela beznadějný, že je možné sice pracně, ale přece za nějaký čas vybudovat harmoničtější souvislost, povolvnost, prolínání a následnost.

Studii Ivana Dorovského z druhé poloviny 90. let 20. století je mnohem více (Viz Slavica Litteraria X 3, 2000): za všechny lze jmenovat alespoň jubilatův autorský podíl na svazku *Jihoslovanské literatury v českém prostředí* (Brno 1999), kam přispěl studií *Jiří Polívka a makedonská lidová slovesnost*, a jeho redigování a zcela zásadní autorský přínos ve svazku věnovaném životnímu jubileu českého slavisty (a zejména slovenisty) a bohemisty Viktora Kudělky *Studie z literárněvědné slavistiky* (Editor: Ivan Dorovský, Masarykova univerzita, Brno 1999). V ní se také zračí Dorovského schopnost průniku do hloubky, ale také scelování různých oborů a jejich často nečekaných, objevných průníků.

V druhou polovinu devadesátých let 20. století a na počátku 21. století v jistém smyslu zraje a kulminuje také jubilatova činnost překladatelská a editorská. A v neposlední řadě nutno připomenout nezastupitelnou činnost jubilanta v edičně i jinak aktivní Společnosti přátel jižních Slovanů, jejíž časopis již řadu rediguje a kam sám píše: buduje tak slavistickou a balkanistickou komunitu, kde vedle sebe najdeme univerzitního profesora, politika, studenta i běžného čtenáře, amatérského zájemce o jihoslovanské národy a jejich duchovní výtvořky.

Ivan Dorovský, dlouholetý člen tzv. Ďurišinova týmu a pokračovatel v jeho práci, našel v jeho metodologii důležitou oporu svých vlastních badatelských východisek a cílů, které aplikoval na slovanskou problematiku obecně a slovansko-neslovansko-balkánskou zvláště.² Nový soubor jeho studií *Slovanské meziliterární shody a rozdíly (Masarykova univerzita v Brně 2004)* shrnuje jeho práce posledních několika let. Autor je rozdělil do tří oblastí: první obsahuje studie věnované Balkánu a problematice jižních Slovanů, druhá se týká obecně metodologické problematiky meziliterárnosti a tradiční i „nové“ komparatistiky, třetí pojednává o problémech jihoslovanské moderny a postmoderny. Řekl bych, že Dorovského práce jsou – kromě několika jiných – patrně jedním z nejdůležitějších a současně kreativních pokračování v práci zvěčnělého Dionýze Ďurišina.³

V Brně se ve dnech 25.-27. dubna 2005 konalo mezinárodní balkanistické sympozium a jedna sekce byla věnována přímo Ivanu Dorovskému. K jeho jubileu vyšlo hned několik publikací.⁴

Nakonec jsme si ponechali jubilantovu aktivitu uměleckou: vlastní tvorbu básnickou a prozaickou a překlady. Na počátku knižních publikací stojí básnická sbírka *Stesk po jihu* (1985), následuje v Brněnském večerníku na pokračování vydávaný „australský“ cestopis *Odjíždím do Austrálie, neoplakávejte mne* (1985-1986) a básnický výbor *Kořeny* (2005).⁵ Z obrovského množství překladů z různých jazyků uvádíme alespoň antologii slovenské poezie *Orfeus v dešti* (1995), antologii moderní makedonské poezie *Modré nebe nad Ochridem* (1995), podíl na antologii srbské moderní básnické tvorby *Nekonečný modravý kruh* (1996), výbor z Blažeho Koneského *Bystří se zrak oblohy* (1996), Dory Gabeové *Můj svět je širošíř* (1997), Bistrici Mirkulovské (první lektorky makedonštiny a slovinštiny v Brně) *Když kvetly kaštiny* (1997), charvátské básnířky Vesny Parunové *Černá oliva* (1998), srbské básnířky Desanky Maksimovićové *Žádám o milost* (1998) bosenskohercegovského Andjelka Vuletiće *Křížovka ke čtení osudu* (2001) a slovinských Srečka Kosovela *Moje píseň* (2004) a Edvarda Kocbeka *Slovinská píseň* (2004), najdeme tu však i řadu

² Mimochodem, nedá mi to nepřipojit marginální poznámku: po smrti D. Ďurišina, s nímž mě a jiné poslední léta jeho života spojovalo přátelství, jež však rozhodně nelze ztotožňovat s názorovou identičností, se usilovalo o založení Společnosti D. Ďurišina jako důsledně mezinárodní struktury. Byl jsem kdysi požádán o rozbor a ten jsem napsal. Odezvy jsem se již nedočkal, stejně jako členství v této společnosti. Vše dopadlo poněkud jinak, než jsme si původně představovali. Snad by bylo možné se k tomuto tématu (pokud bude vůle) - sine ira et studio – někdy vrátit, stejně jako k jiným věcem mezinárodní spolupráce, dnes již spíše pod tlakem současných evropských politických pohybů.

³ Těto práci věnuji samostatnou recenzi v slovenském časopise *Slovak Review*.

⁴ Slavista s duší básníka. Sborník k sedmdesátinám Ivana Dorovského. Společnost přátel jižních Slovanů, Albert, Brno – Boskovice 2005, s. 43-54 (název sb. parafrázuje název mé jubilejní statě *Balkanolog, slavista a komparatista s duší umělce z roku 1995* - viz výše). I. Dorovský: *My dva a čas, 2005*, sine ISBN. I. Dorovský: *Kořeny (výbor poezie)*. Vybrala, uspořádala, doslov napsala a ilustrovala Dagmar Dorovská. Albert, Boskovice 2005.

⁵ Viz I. Dorovský: *My dva a čas, 2005*, sine ISBN (poetické vzkazy ženě). I. Dorovský: *Kořeny (výbor poezie)*. Vybrala, uspořádala, doslov napsala a ilustrovala Dagmar Dorovská. Albert, Boskovice 2005.

dalších včetně překladu českých a slovenských básníků do makedonštiny (mj. Oldřich Mikulášek, Pavel Šrut, Miroslav Válek).⁶

Jeho vlastní básnická tvorba stojí na moderní syntéze přírodní, milostné a reflexivní lyriky a na motivu návratu („stesk po jihu“) a současně na konfrontaci nové a staré vlasti, hledání, ukotvení a spočinutí: převaděčkou přes tento most prostoru a času a andělem strážným je mu v tom vlastní žena. Proto tento malý příspěvek k jeho jubileu uzavíráme šestiverším z básně Návrat: „Jsem jeden z karavany/ nekonečného putování/ rodů a pokolení/ Nyní stojím na terasách smutku/ a pláči/ radostí.“

Ivo Pospíšil

⁶ Viz D. Dorovská: Kdo je autorem tohoto výboru. In: I. Dorovský: Kofeny. Vybrala, uspořádala, doslov napsala a ilustrovala Dagmar Dorovská. Albert, Boskovice 2005, s.77-79.